

ฆาตกร(ไม่)ลอยหน้า คนสั่งฆ่า(ไม่)ลอยนวล: บทเรียนจากเกาหลีใต้
Murderer won't be free, Instigator won't be fine: Experience from South Korea

นิจิณี ทองแท้

Nithinee Tongtae

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 80 ม.9 ถ.พหลโยธิน อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

School of Law, Chiangrai Rajabhat University 80 Moo 9 Paholyothin Road, Muang District, Chiang Rai, Thailand, 57100

E-mail: ninee_por@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี หรือเกาหลีใต้ ผ่านเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองต่างๆ มาไม่น้อย เหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองของเกาหลีใต้ คือ “การสังหารหมู่ที่กวางจู” (Gwangju Massacre) ในปี 1980 โดยการสังหารหมู่ที่กวางจูนำโดยนายพลชุน ดู ฮวาน ผู้ที่สั่งการให้ทหารเข้าใช้กำลังควบคุมสถานการณ์ที่เมืองกวางจู จนกลายมาเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์เกาหลีใต้ มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บและสูญหายเป็นจำนวนมาก หลังเหตุการณ์ “การสังหารหมู่ที่กวางจู” (Gwangju Massacre) รวมถึงเมื่อได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี นายพลชุน ดู ฮวาน ได้ทำการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ผู้นำรัฐบาลและกองทัพ ภายหลังจากที่นายพล ชุน ดู ฮวาน ลงจากตำแหน่ง ได้มีความพยายามในการเรียกร้องให้มีการลงโทษอดีตนายกรัฐมนตรี ชุน ดู ฮวาน ต่อการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นที่เมืองกวางจู จนในปี 1995 ได้มีผ่านกฎหมายฉบับใหม่ ชื่อว่า “กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม” (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement)¹ จนนำไปสู่การพิจารณาลงโทษประหารชีวิตนายพล ชุน ดู ฮวาน ต่อความผิดในข้อหากบฏ

บทความนี้ จะทำการศึกษารากฐานและกระบวนการ รวมถึงคำพิพากษาที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีใต้ ในการนำอดีตประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน ขึ้นสู่การพิจารณาคดีโดยศาลในข้อหากบฏ แม้นายพล ชุน ดู ฮวาน จะได้ออกกฎหมายเพื่อนิรโทษกรรมให้กับการกระทำของตนเอง แต่ก็ยังนำไปสู่การพิพากษาโทษประหารชีวิต การศึกษากระบวนการนำอดีตประธานาธิบดีชุน ดู ฮวาน มาลงโทษจะเป็นบทเรียนหนึ่งที่สะท้อนภาพของการลงโทษผู้นำที่สั่งให้มีการใช้ความรุนแรงกับประชาชน และเป็นตัวอย่างให้สังคมไทยได้เรียนรู้กระบวนการลงโทษผู้นำที่ไม่ชอบธรรมแม้จะมีการกฎหมายนิรโทษกรรมให้ตัวเองแล้วก็ตาม

คำสำคัญ: เกาหลีใต้, กวางจู, Chun Doo-hwan, รัฐประหาร, การชุมนุม

Abstract

Republic of Korea or South Korea encountered a political violence several times. Gwangju massacre was the key event in history of South Korea and it became a major political issue in 1980. Demonstrators protested against General Chun Doo-hwan who brought crackdown to Gwanju. There were many dead, injuries and missing people and it was marked a political violence in South Korean history. Then, General Chun Doo-hwan became the president of Korea and he passed legislation on amnesty bill for his government and army. After he stepped down, people called for charge on violence in Gwangju under his leadership. However, there was a new law called “The Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement”. Eventually, General Chun Doo-hwan was brought to hearing and he was sentenced to death on charge of crackdown in Gwangju.

¹ สติธร ธนานิธิโชติ, *การสร้างความปลอดภัยของชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้* (กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2555).

This article explored the social phenomenon and social process including hearing on charge of crackdown for ex-president Chun Doo-hwan. Even though, he passed legislation on amnesty bill for himself, he eventually was sentenced to death. Studying on this matter was a lesson that reflected a role of leader and the use of violence. In addition, it could be a good example for Thai society to learn how to punish unrighteous leader.

Keywords: South Korea, Gwanju, Chun Doo-hwan, Coup d'etat, Assembly demonstrator

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ทางการเมืองและการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยส่วนใหญ่ เป็นประวัติศาสตร์ที่เคียงคู่ความรุนแรง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ผ่านมาเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองมามากมาย ผ่านการชุมนุมประท้วงต่างๆ ความรุนแรงดังกล่าวนำไปสู่การปราบปรามและการใช้กำลัง สุดท้ายนำไปสู่การสูญเสียชีวิต เลือดเนื้อและทรัพย์สินของประชาชน แต่ในทุกครั้งภายหลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองของประเทศไทยสิ้นสุดลง ไม่เคยปรากฏการลงโทษหรือเอาผิดผู้ที่สั่งให้มีการใช้ความรุนแรงในการจัดการเหตุการณ์ทางการเมืองได้เลย ทำให้ผู้นำที่สั่งว่าประชาชนยังคงลอยนวลอยู่ในทุกครั้งที่เกิดเหตุความรุนแรง แต่อย่างไรดี ในบางประเทศได้มีการนำผู้ปกครองที่ใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามประชาชน มาสู่กระบวนการลงโทษได้ แม้ผู้นำคนนั้นจะได้มีการกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่ตนเองเหมือนที่ประเทศไทยทำแล้วก็ตาม ประเทศที่มีการนำผู้นำมาลงโทษ คือ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี หรือประเทศเกาหลีใต้ ในขณะที่ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีการรัฐประหาร

บทความนี้มุ่งทำการศึกษากระบวนการนำผู้นำการรัฐประหารที่ทำการรัฐประหารสำเร็จ และการนำผู้นำการปราบปรามการชุมนุมผู้ประท้วงด้วยความรุนแรงมาลงโทษภายหลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงผ่านไปหลายปีของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งมีการนำอดีตประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน และอดีตประธานาธิบดี โร แท วู มาพิจารณาคดีความผิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการรัฐประหารผ่านไปหลายปี แม้จะถูกตั้งคำถามถึงกระบวนการดำเนินคดีที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ การดำเนินคดีย้อนหลัง รวมถึงข้อโต้แย้งกรณีการรัฐประหารที่เป็นผลสำเร็จแล้ว ก็สามารถตัดสินลงโทษผู้นำการรัฐประหารและผู้นำการปราบปรามการชุมนุมได้ รวมถึงศึกษารณีความพยายามในการนำผู้ปราบปรามการชุมนุมของประเทศไทย คือ พลเอกสุจินดา คราประยูร เข้าสู่กระบวนการพิจารณาความผิดจากการปราบปรามการชุมนุมดังกล่าว

2. กรอบแนวคิดการสร้างคุณธรรม

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน เป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น โดย Kofi Annan อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ กล่าวว่า

“ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน คือ กระบวนการและกลไกในสังคมที่พยายามคลี่คลายสถานการณ์ในอดีตที่เกิดจากการละเมิดสิทธิอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างความยุติธรรมและความปรองดองได้อย่างมีเหตุผล”

กระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน มีองค์ประกอบ 5 ส่วน² คือ

- 1) กระบวนการค้นหาความจริงและค้นหาการหักล้างของความขัดแย้ง อาจดำเนินการโดยตั้งคณะกรรมการที่เรียกว่า คณะกรรมการค้นหาความจริง ทำหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริง อย่างรอบด้าน
- 2) การดำเนินการไต่สวนและฟ้องร้องผู้กระทำผิด โดยใช้กลไกศาลภายในระหว่างประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่าผู้กระทำละเมิดสิทธิผู้อื่นจะได้รับการฟ้องร้อง และลงโทษตามกฎหมาย
- 3) กระบวนการเยียวยาเพื่อสร้างความปรองดอง อาจเป็นการชดเชยด้วยเงิน หรือการชดเชยเชิงสัญลักษณ์ เช่น การสร้างอนุสาวรีย์ การสร้างภาพยนตร์
- 4) กระบวนการปฏิรูปองค์กรและกระบวนการยุติธรรม ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เช่น ทหาร ตำรวจ เพื่อป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่รัฐต่อพลเมืองของตัวเองอีกในอนาคต

² อมรา พงศพิชญ์, “กระบวนการค้น “สิทธิมนุษยชน” และ “ความยุติธรรม” สำหรับสังคมเปลี่ยนผ่าน”, *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 (ก.ค.- ธ.ค. 2557): 10-12.

5) การจัดเวทีสาธารณะเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง การจัดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างจริงจัง ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมีโอกาสชี้แจงความต้องการ

กระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน จึงเป็นกระบวนการในการแสวงหาความยุติธรรมในสังคม ภายหลังจากการเกิดสถานการณ์การละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้น คำว่า เปลี่ยนผ่าน คือการเปลี่ยนระบอบการเมืองจากระบอบเผด็จการไปเป็นระบอบประชาธิปไตย จุดมุ่งหมายของกระบวนการสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านคือ ความพยายามที่สังคมต้องการเดินทางไปโดยไม่ให้อึดติดกลับมาซ้ำรอย และเพื่อคืนความยุติธรรมให้กับเหยื่อของความรุนแรง³

3. กระบวนการลงโทษผู้นำการปราบปรามการชุมนุมของประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้หรือสาธารณรัฐเกาหลี (The Republic of Korea) แต่เดิมมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนกระทั่งประเทศญี่ปุ่นเข้าปกครองใน ค.ศ.1910 - 1945 เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาจึงได้เข้าปกครองประเทศเกาหลีใต้ตั้งแต่ ค.ศ.1945 - 1948 และสหรัฐอเมริกาได้มอบเอกราชให้แก่ประเทศเกาหลีใต้ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1948 และถือเป็นวันชาติตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันประเทศเกาหลีใต้ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เรียกว่าสาธารณรัฐเกาหลี (The Republic of Korea) โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีประธานาธิบดี (President) ที่มาจากการเลือกตั้งเป็นประมุขและเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มีนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ช่วยประธานาธิบดีในการบริหารประเทศ ประเทศเกาหลีใต้มีระบบสภาเดียว คือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (National Assembly) และมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมานับแต่นั้นมา หลังจากการได้เอกราชประเทศเกาหลีใต้ เป็นประเทศหนึ่งที่มีการต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างยาวนาน และผ่านความรุนแรงมาไม่น้อย รวมทั้งผ่านความพยายามในการจัดการโทษผู้ที่กระทำการรัฐประหารและปราบปรามการชุมนุมอย่างไม่ค่อยปรากฏในประเทศอื่น และเข้าสู่กระบวนการที่เรียกว่า ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนแปลง (Transitional justice)

3.1 บริบททางการเมือง

นับจากประเทศได้รับเอกราชในปี 1948 ประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์การเรียกร้องประชาธิปไตยผ่านการชุมนุมประท้วงอย่างมากมาย การชุมนุมของประเทศเกาหลีใต้เป็นการชุมนุมที่มีความหลากหลายทั้งเป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย การชุมนุมเพื่อเรียกร้องค่าแรงและสวัสดิการแรงงานที่ไม่เป็นธรรม การชุมนุมในประเทศเกาหลีใต้เกิดขึ้นเป็นระยะนับแต่ประเทศได้เอกราชมา ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมประท้วงการเลือกตั้งประธานาธิบดี ในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.1960 โดยนายชึง มั่น รี ผู้ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในครั้งนั้น และถูกกล่าวหาว่าโกงการเลือกตั้งทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงตั้งแต่วันที่ที่มีการเลือกตั้ง เพื่อเรียกร้องให้การเลือกตั้งในครั้งนั้นเป็นโมฆะ รัฐบาลจึงได้ใช้กำลังตำรวจในการเข้าจัดการกับผู้ชุมนุม จนทำให้มีผู้ชุมนุมเสียชีวิต หลังจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ที่เรียกว่า “การปฏิวัติเดือนเมษายน” (April Revolution) เป็นการชุมนุมเพื่อโค่นอำนาจประธานาธิบดีชึง มั่น รี และเรียกร้องความยุติธรรมให้กับผู้เสียชีวิตจากการชุมนุมเมื่อวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.1960 การชุมนุมครั้งนี้ ประธานาธิบดีชึง มั่น รี ได้ประกาศกฏอัยการศึกและทหารได้ใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมจนมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่ทหารผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้หันไปเข้าข้างนักศึกษา โดยไม่มีการจับกุมผู้ชุมนุมตามคำสั่ง ทำให้ประธานาธิบดีชึง มั่น รี ลาออกจากตำแหน่งในที่สุด หลังจากการลาออกของประธานาธิบดีชึง มั่น รี ก็ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ และให้ประธานาธิบดีเป็นเพียงผู้นำประเทศและผู้นำกองทัพ หากพิจารณาจากรัฐธรรมนูญจะพบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้ ให้อำนาจประธานาธิบดีในการเป็นผู้นำกองทัพด้วย

ในค.ศ.1961 ประเทศเกาหลีใต้ ได้เกิดการรัฐประหารขึ้นในวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1961 โดยนายพลปึก จุง ฮี ซึ่งต่อมาได้ลาออกจากกองทัพเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี⁴ และในที่สุด นายพลปึก จุง ฮี (Bak Jeonghui) ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในเดือน ตุลาคม ค.ศ.1963 และได้รับเลือกอีกในวาระที่ 2 ค.ศ.1967 นายพลปึก จุง ฮี มีความต้องการเข้าดำรงตำแหน่ง

³ ประจักษ์ ก้องกีรติ, “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: เมื่อโลกไม่หันหลังให้โคกนาฏกรรม”, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2563,

<https://prachatai.com/journal/2010/11/31944>.

⁴ วิเชียร อินทะสี, “สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค”, *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2555): 67-108.

การประชุมวิชาการนิติสังคมศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ “จินตนาการใหม่ ภูมิทัศน์นิติศาสตร์ไทย”

ประธานาธิบดีอีกครั้งในวาระที่ 3 จึงพยายามทำการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ประธานาธิบดีสามารถต่ออายุได้โดยไม่จำกัด จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงบนท้องถนน และตามเมืองต่างๆ มากมาย แต่อย่างไรก็ดีการแก้ไขรัฐธรรมนูญของ นายพลปัก จุง ฮี ก็สำเร็จลง โดยรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถูกเรียกว่า รัฐธรรมนูญฉบับยูชิน (Yushin Constitution) ซึ่งถูกประกาศใช้ปลายเดือนธันวาคม ค.ศ.1972 โดยมีสาระสำคัญคือ ให้ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งได้คราวละ 7 ปี และสามารถต่ออายุได้ไม่จำกัด หลังรัฐธรรมนูญฉบับยูชินถูกประกาศใช้ได้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีขึ้น โดยนายปัก จุง ฮี ก็ได้กลับเข้ามาเป็นประธานาธิบดีอีกครั้งในวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1972 เป็นสมัยที่ 3 การเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสมัยที่ 3 และภายใต้การปกครองโดยรัฐธรรมนูญฉบับยูชิน เกิดการชุมนุมประท้วงเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับยูชิน เกิดการปราบปรามผู้ชุมนุมด้วยความรุนแรง รวมถึงมีการจับกุมผู้ชุมนุมและลงโทษประหารชีวิตผู้ชุมนุม การประท้วงรัฐธรรมนูญฉบับยูซินขยายวงกว้างมากขึ้นและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อ มีแรงงานหญิงจากโรงงานทอผ้าวาย เอช (YH Corporation) ได้นำนัดหยุดงานเพื่อประท้วงการเลิกจ้างครั้งใหญ่ จนรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามการชุมนุม ส่งผลให้แรงงานหญิงคนหนึ่งเสียชีวิต การชุมนุมขยายวงกว้างไปทั่ว นำไปสู่การชุมนุมประท้วงในเมืองมาซานด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้ถูกเรียกว่า “การต่อสู้ที่เมืองปูมา” (Pu-Ma Struggle)⁵ การครองอำนาจยาวนานกว่า 18 ปี ของ นายปัก จุง ฮี จบลงด้วยการที่นายปัก จุง ฮี ถูกสังหารโดยผู้อำนวยการหน่วยสืบราชการลับ (KCIA) ในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1979

หลังจากการสังหารนายปัก จุง ฮี ที่ประชุมแห่งชาติเพื่อการรวมประเทศ (National Congress for Unication - NCU) ได้เลือกนายชอย คิว ฮา (Choi Kyu-hah) ขึ้นดำรงตำแหน่งรักษาการประธานาธิบดีแทน แต่หลังนั้นไม่นาน ในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 นายพลชุน ดู ฮวาน (Chun Doo-Hwan) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และนายพลโร แดวู (Roh Tae Woo) ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากนายชุง เซียง ฮวา (Chung Seung-hwa) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยนายชอย คิว ฮา ยังคงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเช่นเดิม ภายหลังจากการรัฐประหารได้มีการประกาศกฏอัยการศึกและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับยูชิน⁶ การรัฐประหารของนายพลชุน ดู ฮวาน ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ชาวเกาหลีใต้เป็นอย่างมาก มีการเรียกร้องให้มีการใช้รัฐธรรมนูญ และให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว จนทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง นักศึกษาได้ออกเดินขบวนเรียกร้องให้นายพลชุน ดู ฮวาน ลาออกและยกเลิกกฎหมายอัยการศึก จนนำไปสู่การประกาศกฏอัยการศึกไปทั่วประเทศในวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 ซึ่งมีผลให้มหาวิทยาลัยถูกสั่งปิด รัฐสภาถูกยุบ รวมถึงห้ามมีการแสดงกิจกรรมทางการเมือง และมีการจับกุมผู้นำทางการเมืองฝ่ายตรงข้าม คือ นายคิม แด จุง⁷ จนนำไปสู่การประท้วงและเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศเกาหลีใต้ มีการใช้กำลังเข้าปราบปรามการชุมนุมจนมีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บและสูญหายมากมาย ในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 โดยเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “การสังหารหมู่ที่กวางจู” (Gwangju Massacre) เหตุการณ์ความรุนแรงทำให้ประธานาธิบดีชอย คิว ฮา ประกาศลาออกจากตำแหน่งในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1980 และนายพลชุน ดู ฮวาน ก็ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1981 ภายใต้อำนาจการปกครองของประธานาธิบดีชุน ดู ฮวาน มีการชุมนุมประท้วงเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ มีการปราบปรามการชุมนุมผ่านการใช้อำนาจเข้าปราบปราม ผ่านการจับกุมผู้นำการชุมนุม และที่สำคัญมีการปราบปรามผู้ชุมนุมผ่านการประกาศใช้กฎหมาย เช่น กฎหมายสร้างความสงบในสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษหนักศึกษาที่ก่อการประท้วง จนกระทั่งเกิดการชุมนุมประท้วงครั้งสำคัญในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1987 คือ “การลุกขึ้นสู้ในเดือนมิถุนายน” (June Uprising หรือ June Struggle) มีประชาชนเข้าร่วมการชุมนุมกว่า 1.5 ล้านคน การปราบปรามการชุมนุมในครั้งนี้มีความรุนแรงมาก จนทำให้นายชุน ดู ฮวาน ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดี เป็นการปิดฉากบทบาทของผู้บัญชาการทหารสูงสุดจนถึงประธานาธิบดีชุน ดู ฮวาน ลง

“การลุกขึ้นสู้ในเดือนมิถุนายน” เป็นการชุมนุมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเกาหลีใต้ไปเป็นอย่างมาก ภายหลังจากการลงจากตำแหน่งของนายชุน ดู ฮวาน ประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ได้ดำเนินต่อไปและเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลเผด็จการทหาร สู่รัฐบาลพลเรือน มีการพัฒนาประชาธิปไตยที่ก้าวหน้า

⁵ สตีธ ธนาธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้

⁶ พิเชษฐ เมกาสานท์และคณะ, สถาบันตุลาการกับขบวนการประชาธิปไตยในเกาหลี (กรุงเทพฯ: มูลนิธิประชาธิปไตยในเกาหลี. 2552)

⁷ สตีธ ธนาธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้

3.2 กระบวนการลงโทษผู้นำรัฐบาล

เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของนายพลชุน ดู ฮวาน ก่อให้เกิดความเจ็บปวดและบาดแผลแก่ประชาชนชาวเกาหลีได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเหตุการณ์การสังหารหมู่ที่กวางจู ในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 จนนำไปสู่การเรียกร้องและเอาผิดกับผู้นำการรัฐประหารและการปราบปรามการชุมนุมในครั้งนั้น คือ นายพลชุน ดู ฮวาน และนายพลโร แด วู รัฐบาลพลเรือนของประธานาธิบดีคิม ยอง ซัม (Kim Young-Sam) ซึ่งดำรงตำแหน่งในค.ศ.1993 ในขณะนั้น ต้องเผชิญกับการเรียกร้องจากสาธารณชนถึงการสอบสวนและลงโทษผู้นำทางทหารและผู้ส่วนร่วมเหล่านี้ แม้ว่ารัฐบาลก่อนหน้านั้นคือ รัฐบาลของประธานาธิบดีโร แด วู ผู้ซึ่งเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีต่อจาก นายชุน ดู ฮวาน โดยนายโร แด วู เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีโดยการลงประชามติของประชาชน แม้ประธานาธิบดีโร แด วู จะได้มีความพยายามในการชดเชยเหยื่อผู้เสียหายจากชุมนุมที่กวางจู โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการผ่านกฎหมายอนุญาตให้มีการชดเชยให้กับเหยื่อ และนายชุน ดู ฮวาน เข้าสู่กระบวนการสอบสวนโดยรัฐสภาแล้วก็ตาม ความพยายามดังกล่าวยังไม่สามารถบรรเทาความต้องการของประชาชนในการสอบสวนหาความยุติธรรมของการรัฐประหารและการปราบปรามการชุมนุมที่กวางจูลงได้⁸

ในปี 1994 สำนักงานอัยการประจำกรุงโซล ตัดสินใจไม่ดำเนินคดีผู้นำทหารทั้งสองคน⁹ ถึงแม้จะยอมรับว่าการรัฐประหารในเดือนธันวาคม ค.ศ.1979 มีผลเป็นการกบฏ อาชญากรรม และการฆาตกรรม และการปราบปรามการชุมนุมในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 จะเป็นการฆาตกรรมก็ตาม เนื่องจากอัยการมีความกังวลว่าการดำเนินคดีกับผู้นำทางทหารอาจทำให้เกิดความสับสนได้ และคณะรัฐประหารเมื่อทำการรัฐประหารแล้วก็เข้าควบคุมเพียงแค่งอทัพ ไม่ได้เข้าควบคุมองค์กรตามรัฐธรรมนูญต่างๆ เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี อัยการสรุปความเห็นว่าการรัฐประหารที่สำเร็จไม่ควรจะถูกลงโทษหลังจากการทำการรัฐประหารนั้นได้ล่วงเลยมาแล้ว¹⁰ การตัดสินใจไม่ดำเนินคดีของอัยการนำไปสู่การยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย¹¹ ในปี 1995

การสั่งไม่ฟ้องคดีกับคณะรัฐประหารในวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979¹² ขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเสียงข้างมากมีความเห็นว่าการตัดสินใจสั่งไม่ฟ้องของอัยการเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ถือเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 บัญญัติว่า ประธานาธิบดีจะถูกฟ้องร้องในคดีอาญาในระหว่างดำรงตำแหน่งมิได้ เว้นแต่ได้กระทำความผิดฐานกบฏหรือขายชาติซึ่งหากพิจารณาแล้วนายชุน ดู ฮวาน และนายโร แด วู ก็สามารถที่จะถูกดำเนินคดีในข้อหากบฏและการฆาตกรรมได้ แต่อย่างไรก็ดีทั้งสองคนเป็นผู้วางฐานที่สำคัญในทางเศรษฐกิจและการเมือง และเมื่อเสร็จสิ้นนายชุน ดูฮวานก็ลาออกและนายโร แด วู ขึ้นดำรงตำแหน่งต่อก็มาจากการลงประชามติเลือกโดยประชาชนซึ่งเป็นเหตุผลที่เพียงพอในการงดเว้นการเอาผิดกับผู้นำทางทหารทั้งสอง¹³ สาธารณชนเกาหลีไม่พอใจกับการให้เหตุผลในทางกฎหมายเช่นนี้ และมีการกดดันให้รัฐบาลและสภานิติบัญญัติออกกฎหมายใหม่เพื่อนำผู้นำทางทหารทั้งสองมาลงโทษ รวมถึงมีการเปิดเผยว่าอดีตประธานาธิบดีทั้งสองได้รับสินบจางานมหาศาลในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง ทำให้ประชาชนชาวเกาหลีมีความโกรธแค้นเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก¹⁴

ในที่สุดประธานาธิบดีคิม ยอง ซัม ก็เสนอร่างกฎหมายต่อสภานิติบัญญัติ และสภานิติบัญญัติได้ผ่านร่างกฎหมายออกมาเป็น “กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม” (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ.1995 ภายได้กฎหมายพิเศษฉบับดังกล่าว นายชุน ดู ฮวาน นาย

⁸ Kuk Cho, “Transitional Justice in Korea: Legally Coping with Past Wrongs after Democratization”, 16 Pac. Rim L & Poly J. 579, 2007, <https://digitalcommons.law.uw.edu/wilj/vol16/iss3/2>.

⁹ สตีธ ธนานิธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้

¹⁰ Kuk Cho, “Transitional Justice in Korea: Legally Coping with Past Wrongs after Democratization”, 16 Pac. Rim L & Poly J. 579, 2007, <https://digitalcommons.law.uw.edu/wilj/vol16/iss3/2>.

¹¹ สตีธ ธนานิธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้

¹² Case No. 94Hun-Ma246, Case name: Case on the Non-Prosecution of the December 12 Incident, Decision Date: 1995/01/20.

¹³ สตีธ ธนานิธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, 2555).

¹⁴ Kuk Cho, “Transitional Justice in Korea: Legally Coping with Past Wrongs after Democratization”, 16 Pac. Rim L & Poly J. 579, 2007, <https://digitalcommons.law.uw.edu/wilj/vol16/iss3/2>.

การประชุมวิชาการนิติสังคมศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ “จินตนาการใหม่ กฎบัตรนิติศาสตร์ไทย”

โร แด วู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารวันที่ 12 ธันวาคม และการปราบปรามการชุมนุมวันที่ 18 พฤษภาคม จะถูกดำเนินคดี และต่อมาก็ได้มีการควบคุมตัว นายชุน ดู ฮวาน และนายโร แด วู โดยสำนักงานอัยการประจำกรุงโซล

3.3 กระบวนการลงโทษผู้นำรัฐบาล

กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม ระบุไว้ในมาตรา 1 และ 2 ถึงจุดประสงค์ของการกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญในเหตุการณ์วันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 และเหตุการณ์วันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 และการกระทำอื่นที่เกี่ยวข้อง¹⁵ อย่างชัดเจน ในระหว่างการพิจารณาคดี ฝ่ายจำเลยโต้แย้งว่ากฎหมายพิเศษดังกล่าวเป็นการบัญญัติเพื่อลงโทษกลุ่มบุคคลโดยเฉพาะ และทำให้ขัดต่อหลักความเท่าเทียม นอกจากนี้การลงโทษย้อนหลังยังละเมิดต่อหลักการห้ามใช้กฎหมายย้อนหลังอีกด้วย โดยมีกรณีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ในคดี Case on the Special Act on the May 18 Democratization Movement, etc.

ในประเด็นแรกที่จำเลยอ้างว่า กฎหมายพิเศษดังกล่าวเป็นการบัญญัติเพื่อลงโทษกลุ่มบุคคลโดยเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่ากฎหมายพิเศษดังกล่าวเมื่อออกมาเพื่อใช้กับกรณีเฉพาะกับสองเหตุการณ์ แม้จะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ก็ถือได้ว่าการรัฐประหารเป็นเรื่องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างร้ายแรง และความต้องการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีตเป็นการสร้างความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญได้¹⁶

ในประเด็นที่สอง เรื่องการใช้กฎหมายย้อนหลังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การออกกฎหมายพิเศษดังกล่าวไม่เป็นการใช้กฎหมายย้อนหลัง โดยมีกรณีร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลพิจารณามาตรา 2 ของกฎหมายพิเศษดังกล่าวว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากมาตรา 2 กำหนดว่าการฟ้องคดีที่กระทำในช่วงเวลาวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 และวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 และมีกรขยายอายุความในการดำเนินคดีออกไป ซึ่งถือว่าเป็นการใช้กฎหมายย้อนหลัง¹⁷ ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 13(1)¹⁸ ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามาตราดังกล่าวไม่ขัดกับหลักการเรื่องการออกกฎหมายเพื่อเอาผิดย้อนหลัง โดยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีทั้ง 9 คนมีจำนวน 4 คนเห็นว่ากรขยายอายุความเพื่อให้มีการดำเนินคดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในช่วงเวลาวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ.1979 และวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ.1980 นั้นเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อีก 5 คนเห็นว่ากรขยายอายุความดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากตามมาตรา 113 (1) แห่งรัฐธรรมนูญเกาหลีใต้ กำหนดว่าการจะตัดสินประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 6 เสียง¹⁹ แต่ในกรณีนี้มีเพียงห้าเสียง บทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวของกฎหมายพิเศษฉบับนี้จึงถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวนำไปสู่กระบวนการดำเนินคดีกับอดีตประธานาธิบดีทั้งสองคน และผู้มีส่วนร่วม ในปี 1996 ศาลประจำกรุงโซลได้มีคำพิพากษาความผิดของอดีตประธานาธิบดีทั้ง 2 คนของประเทศเกาหลีใต้มีความผิดในข้อหากบฏ รับสินบน และข้อหาฆาตกรรมประชาชนในการปราบปรามการชุมนุม โดยศาลประจำกรุงโซลได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิตนายชุน ดู ฮวาน และศาลสูงกรุงโซลได้ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต ส่วนนายโร แด วู ถูกศาลประจำกรุงโซลตัดสินโทษจำคุก 22 ปี 6 เดือน และลดลงเหลือ 17 ปี ส่วนผู้มีส่วนร่วมกับคนอื่นได้รับโทษ 3- 8 ปี ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ดี ภายหลังจากการจำคุกไม่นาน อดีตประธานาธิบดีทั้งสองก็ได้รับการอภัยโทษและได้รับการปล่อยตัวใน ค.ศ.1997

¹⁵ Article 1 และ 2 (The Special Act on The May 18 Democratization Movement, etc.)

¹⁶ Kuk Cho, “Transitional Justice in Korea: Legally Coping with Past Wrongs after Democratization”, 16 Pac. Rim L & Pol’y J. 579, 2007, <https://digitalcommons.law.uw.edu/wlj/vol16/iss3/2>.

¹⁷ Case No. 96Hun-Ka2, Case name: Case on the Special Act on the May 18 Democratization Movement, etc., Decision Date: 1996/02/16.

¹⁸ Article 13 (THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KOREA)

(1) No citizen shall be prosecuted for an act which does not constitute a crime under the Act in force at the time it was committed, nor shall he/she be placed in double jeopardy.

¹⁹ Article 113 (THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KOREA)

(1) When the Constitutional Court makes a decision of the constitutionality of a law, a decision of impeachment, a decision of dissolution of a political party or an affirmative decision regarding the constitutional complaint, the concurrence of six Justices or more shall be required.

การพิจารณาความผิดของอดีตประธานาธิบดีทั้งสองแม้ในขั้นต้นจะมีการลงโทษประหารชีวิต และจำคุก แต่ในที่สุดก็ได้รับการอภัยโทษเหลือจำคุกจริงไม่ถึง 1 ปี ซึ่งการจำคุกดังกล่าวนี้ย่อมเบาบางเมื่อเทียบกับโทษเดิมที่ถูกตัดสินไว้ แต่ก็อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจที่เห็นได้ไม่บ่อยนัก เนื่องจากเมื่อมีการรัฐประหารแล้ว หากการรัฐประหารสำเร็จลง ควบคุมประเทศได้เรียบร้อย รวมถึงมีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับตนเอง ผู้นำการรัฐประหารเหล่านั้นก็จะกลายเป็นรัฐอาชญากรที่มีความชอบในการบริหารประเทศไป แต่การลงโทษความผิดฐานกบฏแก่ผู้นำการรัฐประหารที่สำเร็จและผู้มีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าของกระบวนการพิจารณาคดีและการเรียกร้องประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้

3.4 บทสรุปการเรียกร้องความยุติธรรม

หากพิจารณากระบวนการเรียกร้องความยุติธรรมจากการเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ กระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านของประเทศเกาหลีใต้ได้เริ่มต้นขึ้น ภายหลังจากประเทศมีประชาธิปไตยมากขึ้น เริ่มจากการดำเนินคดีอดีตประธานาธิบดีทั้งสองที่เป็นผู้นำในการปราบปรามประชาชนอย่างโหดร้าย โดยมีการผ่านกฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม ในปี 1995 ซึ่งเป็นการเริ่มต้นกระบวนการในการไต่สวน เพื่อค้นหาความจริงที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การลงโทษอดีตประธานาธิบดีทั้งสอง และในปี 2001 ยังมีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย โดยมีคณะกรรมการค้นหาความจริงที่ตั้งขึ้นเพื่อสอบสวนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ในส่วนของการเยียวยาชดเชยผู้เสียหาย ได้มีการออกกฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น และกฎหมายพิเศษเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตย ในปี 2001

จากกระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านของประเทศเกาหลีใต้ จะพบการสร้างความยุติธรรมและความปรองดองผ่านกระบวนการออกกฎหมายพิเศษต่างๆ ที่ออกมาเพื่อปกป้องประชาชนและเยียวยาผู้เสียหายที่เกิดจากการเรียกร้องประชาธิปไตย รวมถึงการดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องปราบปรามประชาชนด้วยความรุนแรงเป็นผลสำเร็จ

การออกกฎหมายและเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญช่วง 1990-2005²⁰

ช่วงเวลา	กฎหมายและเหตุการณ์ทางการเมือง
6 สิงหาคม 1990	กฎหมายค่าชดเชยสำหรับผู้เคราะห์ร้ายในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยที่เมืองกวางจู (Act for Compensation for the Victims in the Democratization Movement in Kwangju)
18 ธันวาคม 1992	คิม ยองซัม (Kim Yong-sam) ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี
21 ธันวาคม 1995	กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement)
18 ธันวาคม 1997	คิม แด-จุง (Kim Dae-jung) ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี
12 มกราคม 2001	-กฎหมายเพื่อฟื้นฟูเกียรติของผู้เกี่ยวข้องในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยและเยียวยาความเสียหายให้กับเขาเหล่านั้น (The 2000 Act for Restoring the Honor of Democratization Movement Involvers and Providing Compensation for them) - กฎหมายพิเศษเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่น่าสงสัยในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย (Special Act for Truth-Finding about Suspicious Deaths)
24 กรกฎาคม 2001	กฎหมายพิเศษเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตย (The Special Act for Commemorating Democratic Movement)

²⁰ สติธธ ธนาธิโชติ, การสร้างความปรองดองแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้

18 ธันวาคม 2002	โร มูฮุน (Roh Moo Hyun) ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี
2005	กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยการชำระประวัติศาสตร์เพื่อความถูกต้องและปรองดอง (The Basic Act for Rectifying the Past History for Truth and Reconciliation)

4. กระบวนการลงโทษผู้นำการปราบปรามการชุมนุมของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความคาดหวังว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แต่ในทางกลับกัน ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน ทหารเป็นกลุ่มผู้มีบทบาทที่สำคัญในทางการเมือง และผ่านมาประเทศไทยมีการรัฐประหารเกิดขึ้นแล้วกว่า 13 ครั้ง การรัฐประหารทั้ง 13 ครั้งที่เกิดขึ้น เป็นการรัฐประหารที่ทำโดยทหารเกือบทั้งสิ้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังผ่านเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองมาอย่างมากมาย รวมทั้งปรากฏความพยายามในการจะลงโทษผู้ที่กระทำการปราบปรามการชุมนุมด้วยความรุนแรง

4.1 บริบททางการเมือง

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 เป็นต้น ประเทศไทยมีการรัฐประหารอย่างต่อเนื่อง มีการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญหลายครั้ง เหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่อยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ไทย ที่นำมาสู่การปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรงครั้งหนึ่งของไทย ก็คือการรัฐประหารวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 เหตุการณ์ในครั้งนั้นเกิดขึ้นในสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. นำโดยพลเอกสุรทง คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นหัวหน้า พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก โดยอ้างเหตุผลดังนี้ รัฐบาลมีพฤติกรรมทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวงข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ เกิดเหตุจลาจลรัฐสภา การทำลายสถาบันทหารและกองทัพ อันเนื่องมาจากปัญหาในการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ในคดีลอบสังหาร²¹ ภายหลังจากการรัฐประหาร คณะ รสช. ได้ มีการได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษและถวายรายงานถึงความจำเป็นในการดำเนินการรัฐประหาร และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2521 ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น และได้มีรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่ในทุกครั้งที่การรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศไทย จะมีการออกกฎหมายเพื่อนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำการยึดอำนาจการปกครอง การรับประหารครั้งนี้ก็เช่นกัน มีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2534

เมื่อการรัฐประหารเสร็จสิ้นลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี และต่อมาก็มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2534 โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีได้ระบุว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อมีการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม พ.ศ.2535 เกิดขึ้น ผลปรากฏว่านายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรม ได้คะแนนมากที่สุด แต่เนื่องจากเหตุผลบางประการ ทำให้นายณรงค์ไม่สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ ทำให้เป็นการเปิดทางให้พลเอกสุจินดา คราประยูร อดีตผู้บัญชาการทหารบก และเป็นหนึ่งในคณะ รสช. เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ในขณะที่เกิดการรัฐประหาร พลเอกสุจินดา เคยกล่าวไว้ว่าไม่มีความต้องการเป็นนายกรัฐมนตรี ในการรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ พลเอกสุจินดาได้กล่าวว่า เป็นการ “เสียสัตย์ เพื่อชาติ” จากการรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา ทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงและลุกลามไปเป็นการชุมนุมประท้วงที่เกิดโดยประชาชนเข้าร่วมเป็นอย่างมาก จนเกิดเหตุการณ์ที่รู้จักกันในนาม พฤษภาทมิฬ 2535

²¹ เบลูจพล เปรมปรีดา, “ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย : กรณีศึกษาคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาตรีสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536), 45-48.

4.2 กระบวนการนิรโทษกรรม

หลังจากการเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ของพลเอกสุจินดา คราประยูร ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงเพื่อให้พลเอกสุจินดา ลาออก การชุมนุมเริ่มตั้งเมษายน พ.ศ.2535 และยาวนานมาจนกระทั่งเดือน พฤษภาคม รัฐบาลเริ่มมีการใช้กำลังทหารเข้ามารักษาการณ์ในกรุงเทพ จนนำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 เกิดขึ้นในระหว่างวันที่ 17-21 พฤษภาคม พ.ศ.2535 การชุมนุมที่ยาวนานเริ่มตั้งเครียดมากขึ้น จนกระทั่งวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นำกลุ่มผู้ชุมนุมมุ่งสู่รัฐสภา เกิดการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาควบคุมกับประชาชน มีนิสิตนักศึกษาถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ระลอกที่สองในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2535 เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ นำ พล.อ. สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าฯ รับพระราชกระแสรับสั่งพร้อมกัน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ต่อมาในวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ก็มีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 -21 พฤษภาคม พ.ศ.2535²² โดยมีเนื้อหาเป็นการนิรโทษกรรมให้การกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการชุมนุมกัน ไม่ว่าจะได้กระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำ หรือผู้ถูกใช้ หากการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมายก็ให้ผู้กระทำพ้นจากความผิด และความรับผิดโดยสิ้นเชิง โดยมีพลเอกสุจินดา เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และหลังจากนั้นในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2534 พล.อ.สุจินดา คราประยูรก็ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2535 การออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมระหว่างวันที่ 17 -21 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ได้เกิดข้อถกเถียงอย่างมากมาย ทั้งปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด ปัญหาการไม่ได้รับอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร ปัญหาขอบเขตความคุ้มครองบุคคลตามพระราชกำหนดดังกล่าว

ในกรณีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดนั้น ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2534 กำหนดว่าการตราพระราชกำหนดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ โดยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ ได้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า พระราชกำหนดดังกล่าวไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากไม่เป็นประโยชน์แก่การรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ รวมถึงการออกพระราชกำหนดไม่ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน เป็นแต่เพียงการออกหนังสือเวียนแทนการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรี โดยตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมีความรุนแรงมีผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บเป็นจำนวนมาก รวมถึงมีทรัพย์สินของรัฐและเอกชนเสียหาย หากเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ย่อมจะนำไปสู่ความไม่ปลอดภัยของประเทศและของประชาชน การตราพระราชกำหนดก็เป็นวิธีแก้ไขเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยได้ ดังนั้นการตราพระราชกำหนดจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนปัญหาในเรื่องของการออกหนังสือเวียนแทนการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา 172 วรรคสองนั้น ตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่า ไม่สามารถวินิจฉัยได้เนื่องจากตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 173 ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้เฉพาะความเห็นที่ว่า พระราชกำหนดเป็นตามรัฐธรรมนูญหรือไม่เท่านั้น²³

กรณีปัญหาการไม่ได้รับอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 172 วรรค 3 กำหนดว่า เมื่อมีตราพระราชกำหนดใช้บังคับแล้ว ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า เพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติหรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น²⁴

²² พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2535, 23 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 10 ตอนที่ 63.

²³ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 2/2535 วันที่ 22 กรกฎาคม 2535

²⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 172 วรรค 3

การประชุมวิชาการนิติสังคมศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ “จินตนาการใหม่ กฎบัตรนิติศาสตร์ไทย”

ภายหลังจากมีการเลือกตั้งในเดือนกันยายน 2535 ได้มีการนำพระราชกำหนดฉบับดังกล่าวเข้าสู่สภา โดยสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีอนุมติพระราชกำหนด ทำให้พระราชกำหนดนั้นตกไป ในเดือนตุลาคม 2535 คณะรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยถึงปัญหาสำคัญหลายประการ การไม่อนุมติพระราชกำหนดและผลที่เกิดจากการประกาศใช้พระราชกำหนด พระราชกำหนดนิรโทษกรรมกำหนดให้ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมดังกล่าวพ้นจากความผิดและความรับผิดไปแล้ว เมื่อพระราชกำหนดไม่ได้รับการอนุมัติการพ้นจากความผิดและความรับผิดจะไม่ถูกกระทบกระเทือนให้หรือไม่ รวมถึงการส่งไม่ฟ้องคดีอาญาหรือให้ยุติการดำเนินคดีเพราะเหตุที่มีพระราชกำหนดทยอยเลิกความผิดนั้น จะถือว่าเป็นอันยุติ รื้อฟื้นมาอีกไม่ได้หรือไม่ ซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดมีผลใช้บังคับเสมือนพระราชบัญญัติมาตั้งแต่ต้น การไม่อนุมติไม่มีผลย้อนหลังไปทำให้พระราชกำหนดไม่มีผลใช้บังคับ พระราชกำหนดนิรโทษกรรมจึงมีผลสมบูรณ์นับแต่วันที่ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาจนกระทั่งถึงวันที่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมติเท่านั้น นอกจากนี้ การกระทำทั้งหลายของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2535 และได้กระทำในระหว่างวันดังกล่าว ถ้าการกระทำนั้นผิดกฎหมาย ผู้กระทำย่อมพ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง และการพ้นจากความผิดย่อมมีอยู่ตลอดไปโดยไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการที่พระราชกำหนดฉบับดังกล่าวตกไปเนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติการไม่อนุมติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนี้²⁵

ในส่วนข้อถกเถียงปัญหาขอบเขตความคุ้มครองบุคคลตามพระราชกำหนด มีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด คุ้มครองผู้ชุมนุมเท่านั้น หรือคุ้มครองไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าปราบปรามประชาชนด้วยนั้น ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ได้มีการวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวไว้ แต่หากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชกำหนด ทั้งจากความเป็นต้นและหมายเหตุท้ายพระราชกำหนดนั้น ไม่ได้กล่าวถึงการนิรโทษกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ประการใด พระราชกำหนดกล่าวถึงเหตุที่ต้องให้ตราพระราชกำหนดคือ ความจำเป็นในอันที่จะระงับความเคียดแค้นในหมู่ประชาชน อันเกิดจากการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้รัฐธรรมนูญ เพื่อให้เหตุการณ์สงบและเกิดความสามัคคีระหว่างคนในชาติจึงให้มีการนิรโทษกรรมบุคคลที่กระทำ หรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มุ่งต่อการฝ่าฝืนความสงบเรียบร้อยของผู้ชุมนุมประท้วงที่ถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก ไม่อาจตีความไปทางการนิรโทษกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อชีวิตร่างกายของประชาชนได้เลย²⁶

คำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด และผลการของการที่พระราชกำหนดต้องตกไปเนื่องจากไม่ได้รับการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎรนั้น ส่งผลให้พระราชกำหนดนิรโทษกรรมดังกล่าวมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ชุมนุมครั้งนั้นพ้นจากความผิดทั้งหมด ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมก็พ้นจากความผิดไปด้วย แม้จะมีข้อถกเถียงว่าพระราชกำหนดนี้ควรจะออกมาเพื่อคุ้มครองความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยหรือไม่ และส่งผลให้ที่ได้รับความเสียหายและญาติของผู้สูญเสียไม่สามารถฟ้องร้องเอาผิดเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เลย เนื่องจากมีพระราชกำหนดนิรโทษกรรมไว้แล้ว

4.3 การพิจารณาคดีผู้ร้ายรัฐบาล

ภายหลังจากเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535 มีการร้องขอความเป็นธรรมโดยมีการรวมตัวของญาติผู้วิรชนที่สูญเสียไปในระหว่างการชุมนุม มีการก่อตั้งองค์กรภายใต้ชื่อ คณะกรรมการญาติวีรชนเดือนพฤษภา'35 มีนายอดุลย์ เขียวบริบูรณ์ เป็นประธาน มีความพยายามในการเรียกร้องค่าชดเชยจากการเสียชีวิตพลเรือนกับผู้นำทางการเมือง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรงครั้งนั้น กองทัพบก พลเอกสุจินดา คราประยูร พลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี อดีตผู้บัญชาการทหารบก พลอากาศเอกเกษร โจนินิล อดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ และกรมตำรวจ ถูกญาติของวีรชนเดือนพฤษภาคม ฟ้องร้อง มีนางสมศรี อุศิริกับพวกรวม 38 คน เป็นโจทก์ฟ้องฐานละเมิด เรียกค่าเสียหายรวม 27 ล้านบาท โดยศาลแพ่งกรุงเทพใต้ มีคำพิพากษาว่าไม่สามารถฟ้องร้องเอาผิดจำเลยได้ เพราะมีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในครั้งนั้น และให้งดสืบพยานโจทก์ พยานจำเลยที่โจทก์ขอฟ้องคืออย่างคนอนาถ คณะกรรมการญาติวีรชนเดือนพฤษภา'35 จึงได้ทำการอุทธรณ์คำพิพากษา²⁷ ทั้งนี้ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาว่า ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 172 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 การที่สภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนี้ ไม่มี

²⁵ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 3/2535 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2535

²⁶ กิตติศักดิ์ ปรีกิติ, “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมเกี่ยวความผิดแก่ทหารตำรวจที่ฆ่าประชาชนจริงหรือ”, วิทยสารฉบับพิเศษ (7 สิงหาคม 2536) : 67-116.

²⁷ รอยเปื้อนอ้อมกับความตายหลังพฤษภา'35, กรุงเทพฯ, 20 กรกฎาคม, 2541.

ผลกระทบกระเทือนถึงผู้ซึ่งพระราชกำหนดบัญญัติให้พ้นจากความผิดและความรับผิดชอบไปแล้วไม่ว่าบุคคลนั้นจะถูกร้องทุกข์ ถูกกล่าวโทษ หรือถูกดำเนินคดีตามกฎหมายแล้วหรือไม่ก็ตาม คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญดังกล่าวย่อมเป็นเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 209 และมีผลผูกพันศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 268 โจทก์ทั้งสามสืบแก้ ซึ่งเป็นญาติผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ชุมนุมดังกล่าว จึงไม่มีอำนาจฟ้อง²⁸

จากการพิจารณาตีความผิดของผู้ปราบปรามการชุมนุมในเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 นั้น ศาลยุติธรรมพิจารณาตามแนวคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้ความสำคัญกับการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมกระทำความผิดที่เกิดขึ้นมากกว่าพิจารณาความรุนแรงและผลของการปราบปรามการชุมนุมที่โหดร้าย โดยศาลใช้การนิรโทษกรรมเป็นเหตุผลในการไม่รับคำฟ้องของโจทก์ โดยไม่ได้มีการพิจารณาประเด็นปัญหาความรุนแรงของเหตุการณ์เกิดขึ้นแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อมีการรัฐประหารในทุกครั้งที่ผ่านมานั้น จะมีการกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับการกระทำที่เกิดขึ้นเสมอ หากศาลหรือกระบวนการยุติธรรมมุ่งให้ความสำคัญกับการออกกฎหมายเพื่อมานิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิด การเรียกร้องความรับผิดชอบจากการรัฐประหาร หรือการปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรง จะไม่สามารถเกิดขึ้นในประเทศไทยได้เลย เพราะผู้ก่อการทั้งหลาย เมื่อรัฐประหารเสร็จสิ้นก็ย่อมต้องออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับการกระทำของตนเองเสมอ

4.4 บทสรุปการเรียกร้องความยุติธรรม

หากพิจารณากระบวนการเรียกร้องความยุติธรรมจากการเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยของประเทศไทยผ่านเหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 จะพบว่ากระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย จากเหตุการณ์การปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรงแม้จะมีบาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก ก็ยังไม่ปรากฏกระบวนการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นรูปธรรม แม้จะมีการออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการออกกฎหมายที่มีผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมพ้นจากการกระทำความผิด และความรับผิด แต่พระราชกำหนดยังมีผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปราบปรามผู้ชุมนุมด้วยความรุนแรง จนนำไปสู่การเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมากพ้นจากความผิดไปด้วย นอกจากนี้พระราชกำหนดดังกล่าวยังทำให้การฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปราบปรามการชุมนุมไม่สามารถเกิดขึ้นได้อีกด้วย กระบวนการทั้งหมดที่กล่าวมาจึงไม่สามารถเยียวยาความเสียหาย และเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้สูญเสียได้เลย

จากกระบวนการต่างๆ ของประเทศเกาหลีไทย จะพบการสร้างความยุติธรรมและความปรองดองผ่านกระบวนการออกกฎหมายพิเศษต่างๆ ที่ออกมา ไม่อาจปกป้องประชาชนและไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการเรียกร้องประชาธิปไตย รวมถึงการดำเนินคดีกับผู้ซึ่งปราบปรามประชาชนด้วยความรุนแรง ได้เป็นผลสำเร็จ

การออกกฎหมายและเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญช่วง พ.ศ. 2535 - 2542

ช่วงเวลา	กฎหมายและเหตุการณ์ทางการเมือง
23 พฤษภาคม 2535	พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535
25 พฤษภาคม 2535	คำร้องขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 173
3 มิถุนายน 2535	คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 1/2535
1 มิถุนายน 2535	คำร้องขอเสนอความเห็นที่พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2535 ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ
22 กรกฎาคม 2535	คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 2/2535

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2015/2542

28 ตุลาคม 2535	คำร้องขอให้ตีความมาตรา 172 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
9 พฤศจิกายน 2535	คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่ 3/2535
พ.ศ.2542	คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2015/2542 กรณีการเรียกร้องค่าชดเชยจากการเสียบุตรหลานกับผู้นำทางการเมือง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรง

5. บทสรุป

จากการพิจารณาความผิดของอดีตนายกรัฐมนตรีและการปราบปรามการชุมนุม นายชวน ดุ ฮวาน นายโร แด วู และพวก นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านของประเทศเกาหลีใต้ หากพิจารณาจากกระบวนการทั้งหมดจะพบว่า ความพยายามในการนำอดีตประธานาธิบดีทั้งสองมาดำเนินคดี มีกระบวนการที่ยาวนานและใช้ความร่วมมือของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการปราบปรามการชุมนุม จนทำให้สามารถนำอดีตผู้นำและพวกมาพิจารณาลงโทษได้ ความพยายามในการนำอดีตประธานาธิบดีทั้งสองมาลงโทษเริ่มจากอัยการประจำกรุงโซลพิจารณาความผิด สุดท้ายก็ตัดสินใจไม่ดำเนินคดี แม้จะเห็นว่ากรกระทำดังกล่าวเป็นกบฏก็ตาม โดยให้เหตุผลถึงการที่รัฐประหารที่สำเร็จไม่ควรจะถูกลงโทษ และการรัฐประหารนั้นก็ได้ล่วงเลยมานานแล้ว แต่ความไม่พอใจและการเรียกร้องที่เข้มแข็งของประชาชนทำให้อำนาจถูกหยิบยืมออกมามีพิจารณาอีกครั้ง

หน้าที่สำคัญต่อการเอาผิดผู้ทำรัฐประหารและปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรง คือการออก “กฎหมายพิเศษเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยวันที่ 18 พฤษภาคม” (the Special Act Concerning the May 18 Democratization Movement) ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการลงโทษผู้กระทำผิด แม้ผู้นั้นจะเป็นอดีตประธานาธิบดีก็ตาม นอกจากนี้ศาลยังพิจารณาถึงหลักการความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าหลักกฎหมายทั่วไป แม้การออกกฎหมายเอาผิดเฉพาะบุคคลจะขัดรัฐธรรมนูญแต่ศาลกลับมองว่าความรุนแรง และความสำคัญในการเยียวยาความเสียหายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการลงโทษอดีตประธานาธิบดีทั้งสอง เกิดจากความร่วมมือและความพยายามของภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ที่ทำให้เหตุการณ์ดังกล่าวไม่ถูกลืม การยอมรับความรุนแรง ความโหดร้ายและการสูญเสียที่เกิดขึ้น ไม่ปกปิดข้อเท็จจริง รวมถึงความพยายามให้การปราบปรามการชุมนุมดังกล่าวถูกพูดถึงในวงกว้าง ทั้งหมดเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียกร้องความยุติธรรมในประเทศเกาหลีใต้สำเร็จลงได้อย่างดี

แต่ในทางกลับกัน ประเทศไทยกลับให้ความสำคัญกับขั้นตอน กระบวนการในการออกกฎหมายเพื่อมานิรโทษกรรม การกระทำผิดที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารและการปราบปรามการชุมนุมที่รุนแรง โดยไม่ได้หยิบยกความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณา รวมถึงไม่ให้ความสำคัญกับการเยียวยาความเสียหายของผู้ที่สูญเสียจากเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งแตกต่างจากประเทศเกาหลีใต้ที่แม้ศาลจะเห็นว่าการออกกฎหมายมาเพื่อเอาผิดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะจะเป็นการขัดต่อหลักกฎหมาย แต่ศาลยังมุ่งให้ความสำคัญต่อความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในการเรียกร้องความรับผิดชอบจากการกระทำที่ผิดหลักการตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและประเทศเกาหลีใต้ ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

- กิตติศักดิ์ ปรัตติ. “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมยกเว้นความผิดแก่ทหารตำรวจที่ฆ่าประชาชนจริงหรือ.” *รัฐสารฉบับพิเศษ*, 7 สิงหาคม 2536.
- เบญจพล เปรมปรีดา. “ทหารกับการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไทย : กรณีศึกษาคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” . การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. “ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน : เมื่อโลกไม่หันหลังให้โคกนาฏกรรม”. <https://prachatai.com/journal/2010/11/31944> (สืบค้นวันที่ 10 ตุลาคม 2563)
- พิเชษฐ ภูมลาพันธ์และคณะ. *สถาบันตุลาการกับขบวนการประชาธิปไตยในเกาหลี*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิประชาธิปไตยในเกาหลี. 2552.
- วิเชียร อินทนะสี. “สองทศวรรษการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้: ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค”, *วารสารสังคมศาสตร์* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ย. 2555.
- สมชาย บริชชีลสกุลและคณะ. *เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 2558.
- สตีลธ ธานินธิโชติ. *การสร้างความปลอดภัยต่อแห่งชาติ: กรณีศึกษาเกาหลีใต้*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2563 ณ โรงแรมฟูราม่า จังหวัดเชียงใหม่ จัดโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อมรา พงศาพิชญ์. “กระบวนการค้น “สิทธิมนุษยชน” และ “ความยุติธรรม” สำหรับสังคมเปลี่ยนผ่าน”. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 ก.ค.- ธ.ค. 2557.

หนังสือพิมพ์

รอยเปื้อนย้อมกับความตายหลังพฤษภา’35. กรุงเทพฯ: 20 กรกฎาคม 2541.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Kuk Cho, “Transitional Justice in Korea: Legally Coping with Past Wrongs after Democratization”, 16 Pac. Rim L & Poly J. 579 (2007).

<https://digitalcommons.law.uw.edu/wilj/vol16/iss3/2>

กฎหมาย

พระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมกันระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2535, 23
พฤษภาคม พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 10 ตอนที่ 63.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534

The Special Act on The May 18 Democratization Movement, etc.

The Constitution of The Republic of Korea.